

Szórványok nyomában – élő történelmünk dzsungelében

Margittai Gábor - 2014. 03. 07.

Balázs Géza: *Úgy is említik, mint a szórványmagyarság riportere. Honnan ered a szórványmagyarság iránti érdeklődése?*

Margittai Gábor: Egyetemista koromtól járom az úgynevezett határon túli területeket, s már első alkalommal a mély vízbe estem: a rendszerváltás környékén – egy sötét romániai éjszakán átszelve mindazokat a területeket, amelyek később olyan fontosak lettek számomra – a gyimesi csángók földjére utaztam. Kezdő néptáncosként, táncokat, dalokat, meséket gyűjtögető zöldfülűként csodálkoztam rá arra a világra, amely még akkoriban is szinte az Árpád-kor „hangján” szólalt meg. Pogány-keresztény, vad, nyers és erőteljes világ volt ez, amely torkon ragadott. Újpestiként, szegedi egyetemistaként olyan kultúra volt ez, amelyről könyvekben is alig lehetett olvasni. Ennek az egyetemistának egyébként sokkal mélyebben gyökereztek az indíttatásai. Nagyszüleimet 1947-ben űzték el Kassáról, s családomnak ott maradt töredékei mára elszlovákosodtak. Akiket átvagoníroztak, azok pedig rettenetesen deklasszázódtak, minden értelemben. Apai dédszüleim a Partiumból telepedtek Újpestre a múlt századfordulón, egyik kisebbségből a másikba, őket a második világháború sodorta el. Ez persze tipikusnak mondható Kárpát-medencei sors, amely tankönyvekben, statisztikákban olvasva természetesen máshogy fest, mint saját bőrön érzékelve.

Családtörténetem annak története is, hogy miként üldöznek, pusztítanak embereket az identitásuk miatt. Ennek értelmét először Erdélyben fogtam föl, tizennyolc éves koromban, Gyimes felé félúton.

A még nagyobb sokk Dél-Erdélyben és a Szepességben ért tíz évvel később, amikor megláttam a magyarokat sokszor már nyomokban sem „tartalmazó” régi Árpád-kori falvainkat, ahonnan kiirtották vagy elzavarták az őslakosságot.

Tornyukból fákat nevelő templomok, házakba épített sírkövek, leradírozott nevek az emlékművekről, szitává lőtt obeliszkek – nagyjából ezek a megismerés mérföldkövei e tájakon.

B. G.: *Milyen utakat járt be a szórványmagyarság nyomában? Kik tekinthetők szórványnak?*

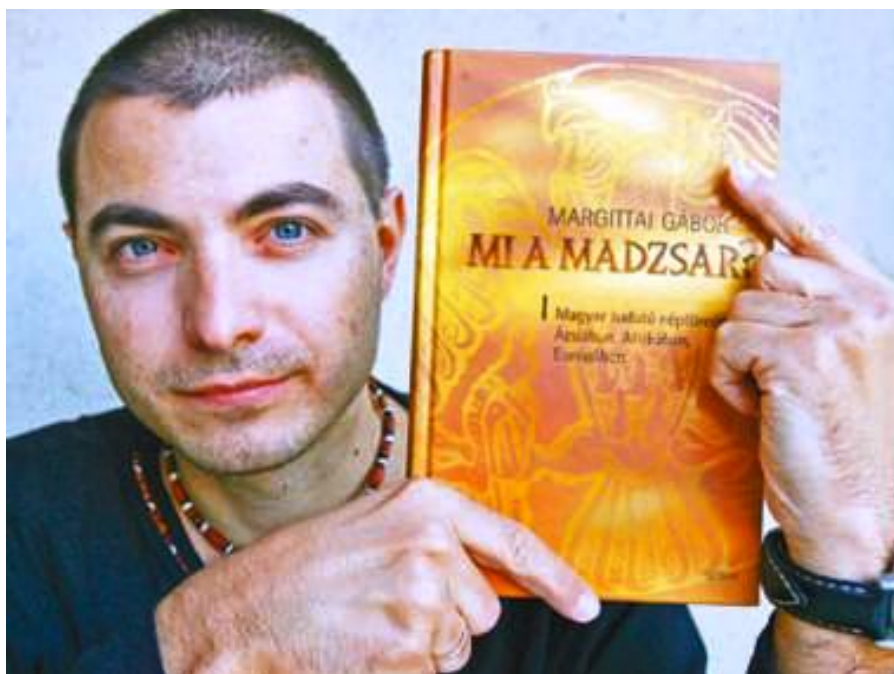
M. G.: Kisebb és nagyobb sugarú koncentrikus köröket Erdély, a Felvidék, Kárpátalja, Órvidék, Délvidék szórványvidékein. De izgalmas utakat tehattunk feleségemmel és kutatótársammal, Major Anitával Afrika és Ázsia elfeledett tájain is, ahol olyan népcsoportok élnek, amelyeknek az a rögeszméjük, hogy őseiknek közük volt a magyarsághoz. Így a núbiai magyaráboknál, a törökországi Macarköy, azaz Magyarfalva félnomádjainál, a szép, de kevésbé egzotikus, mégis kalandos Provence-ban, Illyés Gyula *Hajszálgyökereinek* és állítólagos rabszolga magyarjainak nyomában vagy éppen a kazak sztyeppéken.

Hogy ki tekinthető szórványnak, azt nyilván lehet tudományos eszközökkel definiálni. És mégis van valami innen és túl ezeken a definíciókon. Az én képem talán kissé irodalmiasnak hangzik, pedig nem az. Régi református templomban, a hatalmas térben egyetlen lelkipásztor tart istentiszteletet egyetlen lehajtott fejű öreg magyarnak, majd hamarosan már temeti ezt az embert, akivel ki is halt a falu magyarsága. Ez nem irodalom, jártunk ilyen helyen, több

ízben is. Persze vannak fokozatai a szórványosodásnak; de ez a lényegen nem változtat, akár hatan, akár hatvanan vannak a szórványmagyarok. Szórványban lenni annyit tesz, mint hírmondónak maradni; ám azt is jelenti, hogy reményt nyújtani, mert amíg egyetlen ember is van, aki az adott kultúrát, történelmet és anyanyelvet képviseli, megszólaltatja és továbbadhatja, addig az a vidék nem veszett el. Igaz, ez már nem kis részben hitkérdés is, amelyet nem mindig lehet statisztikákkal és pozitív folyamatábrákkal alátámasztani.

A szórvány végleg elszakadt a központtól, a hidak is többnyire leomlottak közöttük, idegen műveltségek veszik körül, sokszor ellenségesen és támadóan, és a leggyakoribb forgatókönyv szerint ezek a támadások annyira sikeresek, hogy végül csak az épített örökség: templomok, iskolák, kastélyok, kúriák, parasztházak, temetőik jelzik – bizonyítják! –, hogy egykor ott magyarok éltek. De ma már vannak ígéretes kezdeményezések, és nemcsak a Csángóföldön, hanem Közép-Erdélyben is, egyházi és világi berkekben egyaránt, amelyek legalább a hidak visszaépítését megkezdték.

S azt sem ártana látni, hogy a szórvány kitűnő stratégiai, turisztikai és esetenként gazdasági lehetőség is az anyaországnak, amelyet nem szabad elkótyavetyélni. Mert a szórvány nem feltétlenül egy nemzet öregkora...

B. G.: *Szóképeket is alkotott: kenyérhéjmagyarság, mélyszórvány... Mit is jelentenek ezek? Hányféle szórvány van?*

M. G.: A mélyszórvány lehet olyan is, mint a mélyűr: már szinte beláthatatlanul messze van, s aki ott él, az távcsővel sem elérhető. Ám lehet kihívás is, hogy „visszahozzuk” a Földre, az anyaország magkultúrájába azt, akit a centrifugális erő kivetett. A „kenyérhéjmagyarság” Duray Miklós metaforájából táplálkozik: a szórvány a kenyérhéj, mely védi a kenyér belsejét, s ha levágják a héjat, elromlik a „bél” is. A szórványosodás határait nem mi szabjuk meg, és illúzió lenne azt hinni, hogy ha az utódállamok sikeresen fölszámolják a magyar szórványokat, elégedetten fognak hátradőlni. Ezért nagyon nagy felelősség szórványaink védelme.

De nemcsak az élőké, hanem a halottak szórványáé is. Hamarosan megemlékezünk az első világháború kitörésének centenáriumáról s azokról a hősi halottakról, „megalázottakról és megszorítottakról”, akik legtöbbször jelöletlenül és elfeledve fekszenek a régi harcmezőkön, amelyekre manapság kirándulni járnak a magyarok. Ilyen például az Isonzó (Soča) folyó völgye. Ez a szórvány már nem tud szót emelni magáért, még annyira sem, mint az élőké, így a mi

felelősségünk őket is visszahozni a köztudatba, közgondolkodásba.

B. G.: *A látottakról a Magyar Nemzet Magazinban riportokban számolt be, de ezekből könyvek is születtek...*

M. G.: Igen, az *Utazás a végeken* először nem sokkal a rossz emlékű 2004-es népszavazás után jelent meg, és a fogadtatása azt mutatta, rendkívüli az érdeklődés a téma iránt. Addig jóformán alig szerepeltek a sajtóban a magyarságnak ezek a peremterületei, és lefojtva, lappangva élt bennünk, hogy az egy-két magyarul faluban, amely máskülönben festői helyen fekszik, volna keresnivalónk. Például a rogyadozó műemlékeken kívül azt a hősiességet is tanulmányozni, amellyel pap és gyülekezete talpon tud, akar maradni. Ahogy a dél-erdélyi Magyarigenben Gudor Botondék, vagy Nagyenyeden a Bethlen-kollégium védelmében a tanulóifjúság, vagy a Szepességben a kettős kötődésű cipszer-magyar arisztokrácia, melyet ugyancsak megkínzott a történelem. De ilyen téma volt a délvidéki vérbosszú kérdése, az 1944–45-ben lemészárolt magyarok tízezreinek elhallgatott ügye is. Ezt a kötetet többször kellett és kell utánnyomni. *A Trianoni menyecske* e könyv folytatása volt, néhány éves távlatból mutatva meg, hogy milyen ütemű a pusztulás a korábban felkeresett helyeken, illetve hogy mi a helyzet első világháborús frontvonalainkkal, temetőinkkel. *Mi a madzsar?* a tágabb köröket járta Afrikában, Ázsiában és Dél-Európában: a magyar tudatú, magyar kötődésű népcsoportokat keresve fel.

B. G.: *Újabban honlapot is nyitott a témának.*

M. G.: Ma már internetes felület nélkül nem lehet elérni a fiatalabb nemzedékeket, tetszik, nem tetszik, ez a helyzet. Nagyon érdekes, ha felkerül egy-egy téma, hogyan járja be Thaiföldtől Alaszkáig a virtuális teret. De a honlap arra is

kitűnő lehetőség, hogy a nagyvilágba szakadt emberek segítsék egymás kutatását, és megosszanak olyan dokumentumokat, amelyek máskülönben elérhetetlenek.

B. G.: *Hogyan foglalná össze útjainak legfontosabb tapasztalatait?*

M. G.: Ha ülünk a babérjainkon, sopánkodunk vagy az asztalt püföljük, ki-ki vérmérséklete szerint, az a tehetetlenség beismerése. Lehet statisztikákkal takarózni, kifogások vagy szónoklatok mögé bújni... De én azt láttam, hogy amikor fölkerekedünk, bevetjük magunkat élő történelmünk dzsungelébe, akkor a „felfedezések” szinte maguktól jönnek eléink. De le kell hajolni a földre ehhez, le kell menni a romba dőlt kúriák pincéjébe, lekaparni tíz körömmel a földréteget a feliratos kövekről, amelyeket traktorok tapostak a sárba. Nyomozni kell! Ezzel nem nagyozolni akarok, csupán rámutatni arra, hogy a szórvány védelmét az biztosítja, ha odamegyünk személyesen, megszorítjuk a szórványban élő emberek kezét, meghallgatjuk történetüket, amelyeket aztán továbbadunk, hogy tényleg Thaiföldtől Alaszkáig tudják a magyarok, miért és hogyan érdemes visszaépíteni, amit leromboltak.

One Reply to “Szórványok nyomában – élő történelmünk dzsungelében”

Petőné, 11 év ago

Szívből gratulálok Margittai Gábornak az áldozatos tevékenységéért, kitűnő riportjaiért, a szórványmagyarokért való fáradozásáért!

Your Email address will not be published.

- Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.